

IZLOŽBA I NJEZINO OBLIKOVANJE U FUNKCIJI TRANSFERA ZNAJANJA. PRIMJERI IZLOŽABA MUZEJA IVANA MEŠTROVIĆA¹

Barbara Vujanović

¹ Tekst je proizašao iz istoimenog predavanja održanoga 15. prosinca 2021. na kolegiju Pedagogija i medijacija u umjetnosti kroz muzejsko-galerijske prostore i izvaninstitucionalne inicijative 20. i 21. stoljeća na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Sažetak

Muzeji Ivana Meštrovića, posvećeni očuvanju, istraživanju i promicanju djela i života Ivana Meštrovića (Vrpolje, 1883. – South Bend, Indiana, SAD, 1962.), objedinjuju dvije sakralne građevine (crkva Presvetog Otkupitelja u Otavicama, Meštrovićeve Crikvine–Kaštilac u Splitu) i dva muzeja (Atelijer Meštrović u Zagrebu, Galerija Meštrović u Splitu). Temelj Muzeja je Darovnica kojom je Ivan Meštrović hrvatskom narodu 1952. godine poklonio svoja djela i građevine u kojima je živio i stvarao, te koje je kao kipar i arhitekt osmislio. Jedinice su objedinjene 1991. godine Zakonom o Fundaciji Ivana Meštrovića. Ovaj članak analizira tri izložbe Muzeja Ivana Meštrovića na primjeru kojih je moguće definirati tendencije transfera znanja, prvenstveno u kontekstu suradnje s dizajnerima, arhitektima, muzeolozima i vizualnim umjetnicima.

Ključne riječi: Ivan Meštrović, muzejski postav, ICOM, kustos, didaktička uloga muzeja

Uloga institucije profilira se u odnosu na inicijalnu zadaću zbog koje je osnovana i konstantnu nužnost prilagodbe okolnostima. Potonju zadatost koči tromost sustavnog ustroja i nevoljkost pojedinaca da žrtvuju vlastitu komotnost i privilegije institucijske zaštićenosti. Sposobnost institucije da reflektira društvene, političke, kulturne i druge mijene potvrđuje osnovni razlog njena postojanja. Poslanje muzeja neprestano se razvija još od antike kada je naznačeno i danas aktualno preklapanje različitih aktivnosti: u Rimu je predstavljao mjesto na kojima su vođene filozofske rasprave, a Aleksandrijski muzej i knjižnica ustanovu koja je sjedinila znanstvenu, obrazovnu, kulturnu i umjetničku djelatnost. Pri sagledavanju razloga postojanja, uputno je osvrnuti se na nemogućnost prilagodbe definicije muzeja povijesnoj i postojećoj višeslojnoj ulozi, što između ostaloga ukazuje na djelomičnu petrificiranost institucijskog okvira. Zadnja definicija donesena 2022. godine na Općoj konferenciji ICOM-a u Pragu je sljedeća: „Muzej je neprofitna, trajna institucija u službi društva koja istražuje, sabire, čuva, interpretira i izlaže materijalnu i nematerijalnu baštinu. Otvoreni za javnost, pristupačni i uključivi muzeji potiču različitost i održivost. Muzeji djeluju i komuniciraju etično, profesionalno i u suradnji sa zajednicama pružaju različite

mogućnosti za edukaciju, uživanje, promišljanje i razmjenu znanja.²

Priredivanje izložbi, organizacija predavanja, skupova, pedagoških programa, zadnja je karika u ovome nizu u kojoj se stapaju sve ostale funkcije. U načinu i logici ostvarenja izložbenih projekata, neovisno o veličini i lokaciji muzeja, dokazuje se osobita fleksibilnost koja se često zbog nedovoljnih programskih sredstava, sporosti promjene programske politike i drugih razloga ne postiže navedenim aktivnostima. Njome se postiže usklađivanje poslanja i djelovanja institucije s relevantnim pitanjima vezanima uz trenutačne svjetske i lokalne situacije, kao i s najnovijim istraživačkim interesima i metodama. Kompleksnost pristupa, bez obzira na opseg i cilj izložbe, premošćuje nedostatnosti fundusa i stalnog postava, koji uglavnom zbog financijskih i fizičkih ograničenja nisu platforma „demokratizirajućega, inkluzivnog i polifonog prostora za kritički dijalog o prošlosti i budućnosti“, kako ga definira neusvojena ICOM-ova definicija iz 2019. godine.³

2 „ICOM definicija muzeja (2022).“ <http://www.icom-croatia.hr/aktivnosti/icom-definicija-muzeja-2022/>, 9. rujna 2022., pristupljeno 7. ožujka 2024.

3 U jesen 2019. godine na Generalnoj konferenciji ICOM-a u Kyotu nije usvojena ova definicija: „Muzeji su demokratizirajući, inkluzivni i polifoni prostori za kritički dijalog o prošlosti i budućnosti. Priznajući i rješavajući sukobe i izazove sadašnjosti, oni drže artefakte i primjerke u povjerenju za društvo, čuvaju raznolike uspomene za buduće generacije i jamče svim ljudima jednaka prava i jednak pristup baštini. Muzeji nisu profitabilni. Oni su participativni i transparentni te rade u aktivnom partnerstvu sa i za razne zajednice na prikupljanju, očuvanju, istraživanju, tumačenju, izlaganju i poboljšanju razumijevanja svijeta, kako bi pridonijeli ljudskom dostojanstvu, društvenoj pravednosti, globalnoj jednakosti i planetarnom blagostanju.“ Vidi: Zrinka Marković, „ICOM Kyoto – konferencija završila bez nove definicije muzeja“, <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/>

Sl. 1.
Postav izložbe
Skulptura i nagost
– *tjelesnost i*
erotika u djelima
Ivana Meštrovića,
Cankarjev dom u
Ljubljani, 2018.,
foto Filip Beusan

U ključu dihotomije između izvorne zadaće i prilagodbe, uloga kustosa u muzeju – sažeta u etimologiji riječi „onoga ili one koja čuva“ – prelijeva se u puno širi spektar skrbi o predmetu, njegova proučavanja i predstavljanja. Kustoska se pozicija redefinira usavršavanjima, daljnjim obrazovanjem, suradnjom s drugim disciplinama i zanimanjima, što pogoduje produkciji i diseminaciji znanja koja nadilaze granice muzejskih zbirki i arhiva te njihovih dosadašnjih tumačenja. Najposredniji i najdinamičniji učinak te tranzicije očituje se u izložbi i njezinom oblikovanju.

Ovaj članak analizira tri izložbe Muzeja Ivana Meštrovića na primjeru kojih je moguće definirati tendencije transfera znanja, prvenstveno u kontekstu suradnje s dizajnerima, arhitektima, muzeolozima i vizualnim umjetnicima. Repetitivnost poništava smisao izložbene djelatnosti, pa bi odstupanje od načina prezentacije zastupljenoga u stalnom postavu trebalo biti samorazumljivo. No takvi se otkloni gdjekad smatraju nepotrebнима i unutar institucije i od publike naviknute na ustaljene prakse prezentacije muzejske građe. Kritika kustoskih i dizajnerskih iskoraka rjeđe se pronalazi u osvrtima, a više u kuloarskoj komunikaciji ili knjigama dojmova. Stoga je ovaj tekst, napisan s autorske i koautorske pozicije, pokušaj započinjanja diskusije o zadaći i odgovornosti medijacije informacija, novih saznanja i stavova te drukčijih metodologija oblikovanja izložbe.

Muzeji Ivana Meštrovića, posvećeni očuvanju, istraživanju i promicanju djela i života Ivana Meštrovića (Vrpolje, 1883. – South Bend, Indiana, SAD, 1962.), objedinjuju dvije sakralne građevine (crkva Presvetog Otkupitelja u Otavicama, Meštrovićeve Crikvine–Kaštilac u Splitu) i dva muzeja (Atelijer Meštrović u Zagrebu, Galerija Meštrović u Splitu). Temelj Muzeja je Darovnica kojom je Ivan Meštrović hrvatskom narodu 1952. godine poklonio svoja djela i građevine u kojima je živio i stvarao, te koje je kao kipar i arhitekt osmislio.⁴ Jedinice su objedinjene 1991. godine Zakonom o Fundaciji Ivana Meštrovića. Godine 2007. zamijenio ga je Zakon o Muzejima Ivana Meštrovića, kojim je sjedište iz Zagreba premješteno u Split.⁵ Osim o fundusima i građevinama, Muzeji skrbe i o djelima u pohrani koja su u vlasništvu umjetnikovih nasljednika. Galerija Meštrović i Atelijer Meštrović umjetnički su muzeji, kuće umjetnika određene memorijalnim karakterom. Stalni postavi usuglašeni su sa specifičnošću arhitekture i ambijentom, čija je autentičnost na obje lokacije djelomično sačuvana. U splitskom muzeju djela su raspoređena prema tematskim i stilskim parametrima (primjerice secesija, sakralna dvora-

newsletter-10-9-2019/, 10. veljače 2019., pristupljeno 25. veljače 2022.

4 Vidi: „Osnutak muzeja“, <https://mestrovic.hr/o-muzejima/>, pristupljeno 25. veljače 2022.

5 Vidi: Zakon o Muzejima Ivana Meštrovića, <https://mestrovic.hr/wp-content/uploads/2020/12/Zakon-o-Muzejima-Ivana-Mestrovica.pdf>, pristupljeno 25. veljače 2022.

na i dr.), a zagrebačka stalna izložba slijedi logiku prostora, materijala i dimenzija skulptura. Djela u Galeriji Meštrović predstavljena su legendama s osnovnim podatcima. U Atelijeru Meštrović ti su podatci predočeni na besplatnim lecima jer su izložci označeni rednim brojevima.⁶ Muzeji nemaju dvoranu namijenjenu povremenim izložbama, pa njihovo postavljanje podrazumijeva modifikacije stalnog postava, a zahtjevnije projekte moguće je ostvariti tek u drugim prostorima.

Jedan od najkompleksnijih projekata Muzeja Ivana Meštrovića u proteklom desetljeću je izložba *Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića* (Gliptoteka HAZU u Zagrebu, 2016.; Cankarjev dom u Ljubljani, 2018.) kojom je Meštrovićev opus razmotren kroz prizmu značenja nagoga tijela i erotskih čitanja. Šezdeset devet skulptura i crteža sagledani su unutar tri znanstvena čitanja. U prvoj su cjelini *Nelagoda tijela (tenzije u prikazu: starost, erotizirani pathos, drugačija spolnost, neposredna putenost)* obrađene problematike nagosti, estetike „ružnoga“ i afirmacije drugoga tijekom prva dva desetljeća 20. stoljeća (Prančević, 2016). Cjelina *Između dva Erosa i dvije Afrodite – klasično poimanje tjelesnosti* bila je posvećena djelima međuratnog razdoblja, ranijih i kasnih razdoblja, u kojima se iščitava bliskost s antičkim poimanjem tijela, kao i pripadnost suvremenim stilskim tendencijama, ponajprije neoklasicizmu (Vujanović, 2016). U cjelini *Požar čula* uključeni su ženski aktovi iz 1920-tih godina mitološke tematike, koji se zbog svoje zasićenosti intimnim podatcima sadržajno interpretiraju poznavanjem specifičnih okolnosti i emocionalnih previranja unutar kojih se umjetnik našao (Jurić Šabić, 2016).

Tri interpretativna pristupa bila su isprepletana unutar izložbenog narativa, mahom zasnovanoga na scenografskom korištenju rasvjete. Autor likovnog postava i prostorne koncepcije, muzeolog Filip Beusan, postamentima masivnih vanjskih rubova odvojio je monumentalne skulpture koje su u razrađenoj dramaturgiji izranjale iz mraka: prvo su se pomaljali detalji, potom su bile kompletno osvijetljene. Svjetlosni akcenti premještali su se s akta na akt, da bi naposljetku cijela izložba bila ravnomjerno osvijetljena. Postupno uvođenje u sadržaj i *tijelo* izložbe, usmjeravanje pažnje i kretanja posjetitelja, njegova omogućavanja i onemogućavanja, što je uzrokovalo negodovanja, isprovociralo je određena tjelesna iskustva. Naime, osvještavanje vlastite dinamike kretanja, ravnoteže, položaja tijela i njegova relacioniranja spram kiparskih kompozicija, navodilo je na poistovjećivanje s arhetipskim i simboličkim obrascima, ukratko pojašnjenima na proširenim legendama. Iako je fokus postavljen na perceptivnu i fizičku uronjenost u prostor i značenje izložbe, posjetiteljeva znatijelja približena je rezultatima istraživanja koja su generirala glavni okvir izložbe i odabir djela. Oblikovanje svjetla i postamenata (uz spomenute, „obrubljene“ unu-

6 U proljeće 2022. Atelijer Meštrović zatvara se zbog obnove nakon zagrebačkog i petrinjskog potresa.

Sl. 2.
Postav izložbe
Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića, Gliptoteka HAZU u Zagrebu, 2016., foto Zoran Alajbeg

Sl. 3-4.
Postav izložbe
Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića, Gliptoteka HAZU u Zagrebu, 2016., foto Zoran Alajbeg

tar kojih su bile postavljene veće skulpture, manje su studije bile inkorporirane unutar voluminoznih kubusa, pojedini su reljefi i skulpture stajali na uspravnim, jednostavnijim postamentima, a svi su bili obojeni u tamno ljubičastu boju) podržavali su sustav „interpretativnog izložbenog dizajna“, odnosno njegove definicije prema Jonathanu Haleu i Christine Vack (2018, 341) – „korištenja prostora, smještaja i aktivnog uključanja posjetitelja u stvaranju smislenijeg susreta s muzejskim predmetima“.

Potonje podrazumijeva mijenjanje interpretativnog i doživljajnog raskursa te pridodavanje estetskih i konceptualnih razumijevanja predmeta kakva nisu ostvarena stalnim postavom i drugim izložbenim inscenacijama. „Smisleniji susret“ konotira i emotivne reakcije, u koje se mogu ubrojiti i spomenuta nezadovoljstva svjetlosnim usmjeravanjem kretanja. I najmanje pomicanje ravnoteže očekivanja proizašlih iz klasičnog suodnosa postava i prostora, u slučaju kiparskih izložbi reduciranog na

Sl. 5.
Postav izložbe
Meštrovićev znak u Zagrebu – Meštrović arhitekt – 80 godina Meštrovićeva paviljona, Atelijer Meštrović u Zagrebu, 2018.,
foto Filip Beusan

simplificirane postamente, *a priori* izaziva emotivnu reakciju koja se, idealno, kritičkom analizom izložbenih elemenata transformira u spoznajnu.

Postavi sljedeća dva izložbena projekta određeni su tekstualnošću, stavljanjem većeg naglaska na jedan od najosnovnijih elemenata izložbene anatomije. Taj temeljni način tumačenja izložaka i informiranja posjetitelja implicira pravila poput konciznosti i adekvatnog doziranja podataka razumljivih širokom rasponu publike. Obimnijim uvođenjem proširenih legendi, ispremežavanjem izložbe tekstualnim kôdom koji istovremeno funkcionira kao element dizajna, autonomni izložbeni sadržaj i tumač predmeta, stvara se prijemčiva vizualna i informacijska matrica.

Za izložbu *Meštrovićev znak u Zagrebu – Meštrović arhitekt: 80 godina Meštrovićeva paviljona* (Atelijer Meštrović, 2018.), čiji je likovni postav potpisao Filip Beusan, dizajner Damir Gamulin oblikovao je proširene legende otisnute na zidovima i velikim staklenim površinama prozora i vrata. Svojim su položajem i formatom demarkirale interpolaciju privremenog postava unutar stalne izložbe u nekadašnjem Meštrovićevu atelijeru. Devet tekstova, ekstrahirani iz kataloških eseja (Hnídková, 2018; Vujanović, 2018), maksimalno su sadržavala 150 riječi na hrvatskom i engleskom jeziku. Redom su predstavili Meštrovićevo arhitektonsko obrazovanje, genezu projekta Paviljona i njegove četiri faze: Dom hrvatskih likovnih umjetnika (1938. – 1941.), džamija (1941. – 1945.), Muzej narodnog oslobođenja / Muzej revolucije naroda Hrvatske (1949. – 1991.), Dom Hrvatskog društva likovnih umjetnika (1993. – danas) te osnovne karakteristike, kružnu formu i materijal (brački kamen). Taj je segment izložbe uz trokanalnu videoinstalaciju vizualnog umjetnika Ivana Marušića Klifa kritički upozorio na netransparentni postupak ondašnje gradske vlasti. Ona je bez javnog natječaja i rasprave poduzela „projekt“ zamjene dotrajalih bračkih kamenih blokova stubišta Paviljona, nadomještajući ih trogirskim kamenom, dok je zelenu površinu Trga žrtava fašizma gotovo posvema lišila vegetacije i uvela pravocrtne staze prema središnjoj

Sl. 6.
Postav izložbe
Meštrovićev znak u Zagrebu – Meštrović arhitekt – 80 godina Meštrovićeva paviljona, Atelijer Meštrović u Zagrebu, 2018.,
foto Filip Beusan

rotondi. Intervencije su izazvale neslaganje stručne javnosti, pa su na legendama podastrijeti argumenti koji su išli u prilog tezama o pogrešnosti zadiranja u Meštrovićev autorski integriteti te povezanosti građana s okolišem zgrade i njezinim eksterijerom. Videoinstalacija razjasnila je slojevitu povijest građevine. Kronološki su prikazani arhitektonski nacrti iz pohrane Atelijera Meštrović i fotografije iz brojnih institucijskih i privatnih arhiva. Ritam njihova nizanjanja u obimnom mozaiku vizualnih informacija pomaknuo je fokus s analize pojedinačnog dokumenta na razumijevanje kontinuiteta promjena, političkih i građanskih aproprijacija.

Inzistiranje na tekstualnoj matrici izložbe bilo je motivirano i malim brojem izložaka. Jedini muzejski predmet bila je originalna maketa iz fonda Atelijera Meštrović. Neizvedena varijanta Paviljona rijetko je izlagana i svako njezino predstavljanje je kuriozitet. Ipak, posjetiteljima koji nisu stručnjaci za arhitekturu i koji ne poznaju prošlost građevine, on postaje razumljiv u interakciji s tekstovima te sa svojim kontrapunktom – maketom aktualnoga stanja zgrade i okoliša, načinjenom za potrebe izložbe. Pogled

Sl. 7.
Postav izložbe *Ivan Meštrović-portreti suvremenica i suvremenika: Univerzumi osobnih susreta i društvenih isprepletenosti*, Galerija Gradskoga muzeja Križevci, 2021., foto Damir Gamulin

na novu maketu s galerije atelijera kroz četiri gledalice na kojima su bile iscrtane četiri arhitektonske i povijesne situacije Meštrovićeva paviljona sažeto su, za razliku od videoinstalacije, vizualizirale podatke s legendi.

Projekt *Ivan Meštrović – portreti suvremenica i suvremenika: Univerzumi osobnih susreta i društvenih isprepletenosti* koncipiran je kao modularna izložba čiji je postav prilagodljiv različitim ambijentima. Godine 2021. izložba je postavljena u Galeriji Gradskoga muzeja Križevci, u kojoj su zatečeni predmeti poput starih klavira, a 2022. prenesena je u Galeriju AMZ – Arheološkoga muzeja u Zagrebu, u jedinstveni, stubovima segmentiran prostor. Damir Gamulin i arhitekt Antun Sevšek osmislili su postamente od čeličnih cijevi, obojene u svjetlosivu boju, koji su skulpture spustili na nižu visinu od uobičajene norme stalnih postava. Takav je potez zahtijevao i spuštanje posjetitelja na rahlo raspoređene stolce. Rakurs je reminiscirao čin portretiranja u kojem model sjedi pred umjetnikom, te je navodio na zaustavljanje i čitanje proširenih legendi, integralnog dijela postamenta.

Popratni tekstovi, koji u katalogu funkcioniraju kao fusnote (Vujanović, 2021), sadržavali su najvažnije podatke iz biografija Meštrovićevih suvremenica i suvremenika, s posebnim naglaskom na veze s kiparom. Zatvarajući lijevi ili desni kut postamenta, taj je element odvajao skulpturu od okolnog prostora i ulančavao je s ostalim portretima. U tom ulančavanju iščitava se i Meštrovićeva biografija, ispričana kroz temu koja dotad nije bila valorizirana. Izložba se morfološki i značenjski predočila kao tekst – s uvodom (uvodna proširena legenda) i poglavljima (šesnaest portreta). Njima se može priključiti i zaključak (dojam posjetilaca). Kako likovna kvaliteta skulptura ne bi bila zasjenjena tekstualnošću, one su bile postavljene na površine čiji su oblici slijedili obrisnu liniju podnožja portreta.

Bilo da je pri dizajniranju naglasak stavljen na oblikovanje postame-nata, svjetla i/ili na tekst ili na neki drugi segment postava, svi elementi

Sl. 8.
Postav izložbe *Ivan Meštrović-portreti suvremenica i suvremenika: Univerzumi osobnih susreta i društvenih isprepletenosti*, Galerija AMZ Arheološkoga muzeja u Zagrebu, 2022., foto Juraj Vuglač

izložbene anatomije, nastali u suradnji kustosa i suradnika, mišljeni su kao nositelji informacije – o pojedinom izložku, ali i o tematskoj premisi cjeline. I dok tekstualni element naizgled pravocrtno transferira ishode kustoskih istraživanja, tek u sinergiji s ostalima ostvaruje se potpunije intelektualno i iskustveno uranjanje u narativ izložbe. Dominacija teksta u zadnja dva projekta nije zamjena za potpuni narativ, nego podjednako ambijentalna koliko i informativno interpretativna platforma.

Narativ podrazumijeva vizualnu prepoznatljivost i konceptualnu dosljednost, te inovativno nadopunjavanje sadržajem i diskursom popratne publikacije, koja nije nužno potrebna ili pristupačna posjetiteljima. Njezina osnovna struktura i najbitniji doprinosi autora/autorica trebali bi biti dostupni publici zahvaljujući primjerenoj i prilagođenoj muzeološkoj medijaciji. Valja uzeti u obzir količinu prikupljenih materijala, koje nadilazeći temu kataloga nude dodatnu i trajniju kontekstualizaciju, što publikacije čini „aktivnim akterima“ kasnijih diskusija, a ne pukim pregledima ili tragovima „umrljih“ izložbi.

Neprihvatanje načina postavljanja izložaka, poput negodovanja na prvo spomenutoj izložbi ili nezadovoljstva zbog spuštanja portreta, pruža mogućnost revidiranja. S jedne strane prednosti i manjkavosti oblikovanja izložbe, a s druge očekivanja otprije zatečene, muzeološke situacije. Vremenski ograničena odstupanja od uvriježenih shema i dinamika koje nude privremene izložbe stvaraju uvjete za redefiniranje značenja muzejskog predmeta, kao i njegove kontekstualizacije unutar fundusa i stalnog postava. Samim time redefinišu se kriteriji funkcioniranja institucije i njezina poslanja.

Popis literature

- Hale, Jonathan i Christina Back. „From Body to Body. Architecture, movement and meaning in the museum“. U *The Future of the Museum and Gallery Design. Purpose, Process, Perception*, uredili Suzanne Macleod, Tricia Austin, Jonathan Hale i Oscar Ho Hing-Kay, 340–351. London i New York: Rotutledge, 2018.
- Hnđković, Vendula. „Hram hrvatskih umjetnika u kontekstu teških vremena“. U *Meštrovićev znak u Zagrebu – Meštrović arhitekt: 80 godina Meštrovićeva paviljona*, uredila Barbara Vujanović, 7–21. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2018.
- Jurić Šabić, Zorana „Požar čula“. U *Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića*, uredio Dalibor Prančević, 109–132. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2016.
- Marković, Zrinka. „ICOM Kyoto – konferencija završila bez nove definicije muzeja.“ <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/newsletter-10-9-2019/>, 10. veljače 2019. Pristupljeno 25. veljače 2022.
- „Osnutak muzeja.“ <https://mestrovic.hr/o-muzejima/>. Pristupljeno 25. veljače 2022.
- Prančević, Dalibor. „Nelagoda tijela (tenzije u prikazu: starost, erotizirani pathos, drugačija spolnost, neposredna putenost)“. U *Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića*, uredio Dalibor Prančević, 1–28. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2016.
- Vujanović, Barbara. „Između dva Erosa i dvije Afrodite – klasično poimanje tjelesnosti“. U *Skulptura i nagost – tjelesnost i erotika u djelima Ivana Meštrovića*, uredio Dalibor Prančević, 53–82. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2016.
- Vujanović, Barbara. „Meštrovićev paviljon i paviljoni: mijene građevine kao odrazi vremena i prostora“. U *Meštrovićev znak u Zagrebu – Meštrović arhitekt: 80 godina Meštrovićeva paviljona*, uredila Barbara Vujanović, 47–64. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2018.
- Vujanović, Barbara. *Ivan Meštrović – portreti suvremenika i suvremenika: Univerzumi osobnih susreta i društvenih isprepletenosti*, uredila Barbara Vujanović. Split: Muzeji Ivana Meštrovića, 2021..
- „Zakon o Muzejima Ivana Meštrovića.“ <https://mestrovic.hr/wp-content/uploads/2020/12/Zakon-o-Muzejima-Ivana-Mestrovica.pdf>. Pristupljeno 25. veljače 2022.

Barbara Vujanović, Barbara Vujanović, dr. sc., muzejska je savjetnica u Muzejima Ivana Meštrovića – Ateljeru Meštrović u Zagrebu. Diplomirala je povijest umjetnosti i francuski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojemu je doktorirala 2021. godine s temom *Od antičkih uzora do neoklasicizma: klasična komponenta u djelu Ivana Meštrovića*.

Autorica je knjige *Meštrovićev znak u Zagrebu* (2017.) te koautorica knjige (2018.). Autorica je ili koautorica nekoliko Meštrovićevih izložbi i retrospektiva u Krakovu, Pragu i Zagrebu te izložbe *Rodin u Meštrovićevu Zagrebu* (Umjetnički paviljon u Zagrebu, 2015.) i *Rodin: Rethinking the Fragment* (u Kendalu i Bathu 2018. te u Walsallu 2019., pod mentorstvom Iana Jenkinsa). Autorica je projekta *MEŠTART* u sklopu kojeg se od 2010. u Muzejima Ivana Meštrovića priređuju izložbe suvremenih autora s ciljem aktualizacije i novog čitanja njegova opusa.

Barbara Vujanović, PhD, is a Chief Curator at the Ivan Meštrović Museums – Meštrović Atelier in Zagreb. She obtained a degree in Art History and French Language and Literature from the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, where she subsequently received her doctoral degree in 2021 with a dissertation titled *From Antique Models to Neoclassicism: A Classical Component in the Work of Ivan Meštrović*. She has authored the book *Meštrović's Mark in Zagreb*, 2017 and co-authored the book *Ivan Meštrović and the Czechs: Examples of the Croatian-Czech Cultural and Political Reciprocity*, (2018). She has curated or co-curated several exhibitions and retrospectives of Meštrović in Krakow, Prague, and Zagreb, as well as the exhibitions *Rodin in Meštrović's Zagreb* at the Art Pavilion in Zagreb (2015) and *Rodin: Rethinking the Fragment* in Kendal and Bath (2018) and in Walsall (2019), under the mentorship of Ian Jenkins. She spearheads the MEŠTART project, which has been curating exhibitions of contemporary artists at the Ivan Meštrović Museums since 2010, aiming to reinterpret his body of work within the contemporary context.

Exhibition Design as a Facilitator of Knowledge Transfer: Examples from the Ivan Meštrović Museums' Exhibitions

The Ivan Meštrović Museums, dedicated to preserving, researching, and promoting the works and life of Ivan Meštrović (Vrpolje, 1883 – South Bend, IN, 1962), consist of two sacral buildings (Church of the Most Holy Redeemer in Otavice and Meštrović's Crikvine-Kaštilac in Split) and two museums (Meštrović Atelier in Zagreb and Meštrović Gallery in Split). The foundation of the Museums dates back to the Donation of 1952, through which Ivan Meštrović gifted his works and the buildings where he lived and created, or which he designed as a sculptor and architect, to the Croatian people. In 1991, these units were consolidated under the Ivan Meštrović Foundation Act. This paper analyses three exhibitions held at the Ivan Meštrović Museums with the aim of identifying specific trends in knowledge transfer, particularly in the realm of collaboration among designers, architects, museologists, and visual artists.